

zma), domišljenošću сваке поставке, а можда највише тиме што се за сваки постављен и добро размотрен проблем даје сваки пут и конкретан приједлог рјешења. Могли бисмо, зато, ово дјело назвати конструктивно-креативном критиком структурализма. Скиљан детаљно познаје проблематику о којој пише и увјек образлаже с чим се слаже и зашто, а с чим се не слаже и зашто. Нешто бисмо слично вјероватно могли рећи за већи број оних који данас пишу о лингвистици. Али за неупоредиво мањи број таквих бисмо могли рећи да изnose vlastite, konkretne, nove prijedloge i rješenja, koji otvaraju nove vidike. Razlog je tome donekle i činjenica što se u nas u cjelini prilično malo пише о основним теоријским лингвистичким питањима. Ту је можда и највећа вредност »Говора реалности и реалности језика«: што преиспитује и на нов начин приступа односима језика и говора, језика и универзума, језичном садржају, комуникацији и разумијевању итд., и што нас потиче да и сами изнова све те, а и друге, теоријске поставке промислимо те да увидимо да се много чему од онога што смо прихватили као аксиоме може приступити и drukčije, ili djelomično drukčije.

Душанка Мирић

М. В. ПАНОВ: СОВРЕМЕННЫЙ РУССКИЙ ЯЗЫК. ФОНЕТИКА

(Москва, »Высшая школа«, 1979, 256. стр.)

Недавно се и код нас појавио универзитетски уџбеник фонетике руског језика из пера М. В. Панова, професора Московског државног универзитета. Уџбеник припада едисији под насловом *Современный русский язык*, издавачке куће »Высшая школа«. Под истим насловом изишла је и серија уџбеника издавачке куће »Просвещение« (између осталих и уџбеник фонетике М. И. Матусевич).

Књига има тринаест поглавља, након којих слиједи одговори на задатке постављене у тексту, предметни и именски регистар. Свако поглавље је пропраћено одговарајућом општом библиографијом, док се библиографски подаци везани за поједине проблеме разматране у тексту дају у напоменама.

Материјал је презентираан са тачке гледишта московске фонолошке школе. Аутор долази до појма фонеме, дефинисане као скуп позиционих варијанти (5. поглавље), тек након дефинисања и класификације сегментних и суперсегментних јединица фонетског нивоа. Фонеме и функционалним особинама гласова враћа се у 9. поглављу, дискутујући о фонолошкој теорији прашке и московске школе.

Четврто поглавље посвећено је суперсегментним јединицама, слогу, такту, интонационим фразама, акценту. При дефинисању природе слога не одређује се ни за једну теорију, већ дискутује о могућностима које пружају и акустичка и артикулациона теорија слога. Говорећи о интонационој фрази као суперсегментној јединици, прихвата дистинктивну функцију кретања тона на интонационом центру и поставке Ј. А. Бригунове о

интонационим конструкцијама у руском језику. Истовремено, своди број интонационих конструкција са седам на две — ИК-1 и ИК-2, према Бризуновој — а оне чине најизразитију опозицију према кретању тона (снижавање/повисивање). О дијереми као суперсегментној јединици аутор говори тек у 8. поглављу («Неутрализација суперсегментних јединица»), наводећи да то материјал није допуштао у 4. поглављу (стр. 168).

У поглављу о позиционим алтернацијама сугласника, шестом, посвећена је пажња третирању фонетских процеса и односа у науци о гласовима. Аутор скреће пажњу на контаминацију појмова, односно термина *процес* и *однос* усљед контаминације дијахроног и синхроног приступа материји. На примјер, десоноризација звучних сугласника на апсолутном крају ријечи је процес само у дијахроном смислу, док је у синхронном замјена, позициона алтернација звучних и беззвучних сугласника, значи однос. Због тога се аутор и сам придржава мишљења В. Н. Сидорова да термини као што су асимилација, редукција и сл., нису подобни за синхрони опис (стр. 145—148).

Читаво једно поглавље, десето, посвећено је ортоеписи и норми, избору ортоепских норми, њиховој постојаности и промјенљивости. Аутор не претендује на »законодавну улогу« у овоме, већ само указује на три »критичне тачке« савремене руске ортоеписе: изговор меких сугласника пред мекима, изговор [ж':] и изговор вокала [а] иза [ж] и [ш] у првом слогу испред акцентованог.

Посљедње три главе посвећене су новијим фонетским дисциплинама, које до сада нису налазиле мјеста у уџбеницима: социофонетици и методима социофонетског истраживања (11.), затим фонетским субсистемима разговорног књижевног језика (12) и поетске ријечи (13).

Неопходне напомене о погледима на посматране проблеме у историји лингвистичке мисли дају се у издвојеним пасусима који не ремете основни ток излагања. Материјал је илустрован већим бројем табела и графикона те примјерима датим у стиховима руских пјесника.

Пановљево књигу карактеришу свестран приказ посматраних проблема и појава, јасни, прегледни и критички изнесени факти и докази. Њена изузетна особина управо је начин излагања. Панов максимално ангажује читаоца у процесу доказивања поставке и извођењу закључка, користећи се и задацима везанима за дате проблеме и појаве. У резултату тога, у уџбенику нема дефиниција које су дате као готове формуле уз одговарајуће илустрације. Он студента упућује у стваралачки, истраживачки начин мишљења, а исто тако и у методологију фонетских истраживања. Посебно то чини у поглављу посвећеном социофонетици, њеним методама и могућностима.

»Фонетика« Панова је универзитетски уџбеник изузетно високог нивоа, мада би се прије могло рећи уџбеник фонологије него фонетике. И не само за студенте русистике и славистике него и опште лингвистике.

